

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Пресиян Бургов

ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор” в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2 Психология, научна специалност „Педагогическа и възрастова психология”

автор: Христо Иванов Попниколов

Форма на докторантурата: самостоятелна форма на обучение.

ЮЗУ „Неофит Рилски“

тема: „Психологическа защитна доминанта на обвиняемия по време на разпит в досъдебната и съдебната фаза на наказателния процес”

научен ръководител: **доц. д-р Стоил Любенов Мавродиев**

ЮЗУ „Неофит Рилски“

Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № 1533 от 13. 07. 2021 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ - Благоевград съм определен за член на научното жури за защитата на дисертационен труд на тема: „Функциониране на психичната защитна доминанта на обвиняемия при водене на разпит в досъдебната и съдебната фаза на наказателния процес” за присъждане на образователната и научна степен „Доктор” в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2 Психология, научна специалност „Педагогическа и възрастова психология”. Автор на дисертацията е Христо Иванов Попниколов, отчислен с право на защита докторант в самостоятелна форма на обучение към катедра „Психология”, Философски факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Представеният комплект документи съответства на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагането му (ППЗРАСРБ) и Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Докторантът притежава образователно - квалификационна степен „магистър”. От приложените заповеди и протоколи е видно, че са спазени всички процедури по провеждане на докторантурата, предварителното обсъждане на дисертационния труд и насочването му към защита. Представени са четири публикации.

Кратки биографични данни

Христо Иванов Попниколов е роден през 1989 г. Получава висшето си образование в ЮЗУ „Неофит Рилски“, където завършва специалност „Право“ и придобива образователно - квалификационна степен магистър.

Докторантът има три участия в научни форуми с практическа насоченост, релевантни на проблематиката на дисертационния труд.

Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Докторантът е избрал една интересна и тясно специализирана тема за изследване, свързана с ролята и функциите на разпита в различните фази на наказателно - процесуалния процес. Актуалността на темата пряко кореспондира с все по-настоятелните искания за промени в съдебната система, както от страна на магистратите, така и от обществеността. Не по-малко актуален е и въпросът за спазването на човешките права на заподозрените.

Христо Попниколов формулира основната цел на дисертацията – „да верифицира структурата и проявленията на психичната защитна доминанта на обвиняемите при водене на разпит с тях в рамките на досъдебната и съдебната фаза“. За постигането ѝ докторантът формулира четири задачи, които могат да се обособят в две групи:

1. Верификация на структурните компоненти на психичната защитна доминанта при обвиняемите, регистриране на основните тенденции във функционирането ѝ и създаване на типология на обвиняемите.
2. Разработване на препоръки за оптимизиране на разпитите с обвиняемите на база особености на функционирането на техните психични защитни доминанти.

Познаване на проблема

Христо Попниколов задълбочено е вникнал в същността на проблема и подхожда към изследването му интердисциплинарно. Образованието и професионалният опит на докторанта помага в голяма степен за детайлното разглеждане на проблема и открояване на същностните му

аспекти в психологически, юридически и пенитенциарен аспект. Впечатление прави и доброто познаване на въпросите, касаещи събирането на информация от заподозрените или обвиняемите по време на процесуалните действия.

Използваната литература, включваща седемдесет и шест източника е релевантна на изследваната проблематика. Анализирани са както нови източници, така и класически концепции от по-стари издания, което говори за умения за концептуализиране на проблема.

Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният за рецензиране текст отговаря на изискванията за научност, логическа свързаност и изчерпателност. Той се отличава с добър стил, обща и професионална култура и цялостен поглед към разглеждания проблем.

Обект на изследването са сто и двадесет обвиняеми лица, намиращи се в следствен арест. Те са от мъжки пол, български граждани и се характеризират с различна криминална история и опит.

Предмет на изследването е психичната защитна доминанта на обвиняемите и нейните проявления в процеса на разпит в досъдебната и съдебната фаза.

Авторите виждания за възможни корелации и зависимости между отделните конструкти кристализират във **водещата хипотеза** на изследването, „че криминалният опит на изследваните лица ще е свързан с различната структура и проявленията на психичната защитна доминанта на обвиняемите по време на разпит“. Докторантът формулира **пет подхипотези**, които са свързани с ясно дефинирани психични конструкти - невротизъм, психотизъм, екстраверсия и самооценка – и тяхната

взаимовръзка с поведението на обвиняемите по време на процесуалните действия.

Дисертационният труд има класическа структура. В съдържателно отношение са обособени увод, три основни глави и заключение.

Уводът съдържа описание на изследователския проблем, представя мотивацията на автора, очертава търсенията и обхвата на изследването. Христо Попниколов ни запознава с идеята си за вероятните приноси и позитивни ефекти, които резултатите от изследването биха имали при формирането на специфичен психологически подход за провеждането на разпити.

В **първа глава** е направен анализ на спецификите на правния статус на обвиняемите, посочени са актуалните правно - психологически характеристики и особености на разпита. Развитието на изложението ни запознава със същността на психологическите особености на обвиняемите и изследванията на разпита като базово процесуално действие.

Представеният във **втора глава** дизайн на емпиричното изследване включва концептуалния модел, целта, задачите, обекта, предмета, хипотезата и подхипотезите. Авторът удачно ни запознава с избраните методики, организация, ограничения и провеждане на планираното изследване.

Трета глава Христо Попниколов отделя на анализа на резултатите от емпиричното изследване. Направената обработка на получените данни е придружена с количествен и качествен анализ, резултиращ в релевантни изводи с теоретичен и приложен характер. Специално място е отделено на различията в изследваните психични конструкти на обвиняемите и криминалния им опит.

В **Заключението** коректно са отбелязани основните научни приноси, значимостта на изследвания проблем и резултатите от теоретичния анализ и получените емпирични данни. Постигната е заложената в дисертацията основна цел, изпълнени са поставените задачи и е потвърдена водещата хипотеза.

Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Съгласен съм с така дефинираните приноси в дисертацията както в теоретичен, така и в практико - приложен аспект. Считам, че в създадения дизайн и използваната експериментална методика също има определени приноси.

Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представените четири публикации отразяват съществени части от дисертационния труд и са релевантни на изследваната проблематика.

Лично участие на докторанта

Не изразявам съмнение в личния принос на докторанта. Дисертацията е логически свързана и едностилна. Публикациите, на които е автор, отразяват основните му идеи по проблематиката.

Забележки и препоръки

В структурен план считам, че дисертацията би спечелила от обединяването на втора и трета глава, тъй като по своята същност те са изцяло посветени на експерименталното изследване. Ето защо ситуирането на втора теоретична глава, в която да се анализира и концептуализира феноменът психична защитна доминанта на обвиняемия, би повишила научната стойност на дисертацията.

На мнение съм, че експерименталното изследване би следвало да включва и изследвани лица от женски пол за да бъдат резултатите

статистически и научно по-значими и да отразяват по-адекватно спецификите на изследваната проблематика.

За мен ще представлява интерес докторантът да ни запознае с работна дефиниция на понятието психична защитна доминанта.

Заключение

Дисертационният труд съдържа приноси в теоретичен и практико - приложен аспект и съответства на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за пролагането му (ППЗРАСРБ) и Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Представеният дисертационен труд и съпътстващи материали показват, че докторантът притежава необходимите теоретични знания и професионални умения за извършване на научни изследвания. Въпреки посочените препоръки, давам своята положителна оценка и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „Доктор” в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2 Психология, научна специалност „Педагогическа и възрастова психология” на Христо Иванов Попниколов.

08.09.2021 г.

Изготвил становището:

доц. д-р Пресиян Бургов